

Hur påverkas eleven som individ av särskilda undervisningsgrupper?

.....
Fördjupningsarbete

Socialpedagogutbildningen VT24

Författare: Cornelia Georgsson, Emilia Svensson

Handledare: Alexander Akterin
.....

Sammanfattning

I detta arbete har vi tittat närmare på vad en särskild undervisningsgrupp är och hur elever kan påverkas av att bli placerade där. Utifrån styrdokument, moraliskt och pedagogiskt forskningsperspektiv, har vi tagit fram fördelar samt nackdelar med att ha en särskild undervisningsgrupp som stödinsats i skolan. I vår diskussion kommer vi fram till att en särskild undervisningsgrupp bör vara en tillfällig åtgärd med tydliga mål och samarbete mellan skola och hem för att främja elevens utveckling och välbefinnande.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	2
ADHD.....	2-3
Autism.....	3-4
Begrepp och förklaring.....	4
Särskild undervisningsgrupp.....	4
Framväxten av särskild undervisningsgrupp.....	5
Syfte.....	5
Frågeställning.....	5
2. Perspektiv 1 Nackdelar.....	5
Styrdokument/riktlinjer.....	6
Moraliskt perspektiv.....	6-7
Pedagogisk forskning.....	9
3. Perspektiv 2 Fördelar.....	9
Styrdokument/riktlinjer.....	9
Moraliskt perspektiv.....	9-11
Pedagogisk forskning.....	11-12
4. Diskussion.....	12-14

1. Bakgrund

I detta stycke kommer vi ta upp det som ligger till bakgrund för detta arbete, hur en elev kan påverkas av en särskild undervisningsgrupp och dess påverkan på eleven.

Hur påverkas egentligen eleven av att bli placerad i en särskild undervisningsgrupp? Det svenska skolsystemet styrs idag av staten genom kursplaner, läroplaner, regler och förordningar. Här tar man fram de regler och mål som ska följas i skolan. Uppföljning, utveckling och utvärdering ansvarar Skolverket för, som är en nationell myndighet med ledordet "skola för alla" (Skolverket 2024). Hur lyckas då skolan åstadkomma detta när alla människor är olika och lär sig på olika sätt? Alla elever som går i skolan har olika behov och förutsättningar för att klara av sin nio år långa grundskolegång. Det finns flera olika faktorer som bidrar till att en elev inte klarar av en "normal" skolgång. Dessa faktorer kan vara allt från diagnoser hos en elev till att skolan inte fungerar som den borde, eller en elev som blir bemött på ett felaktigt sätt och inte får möjligheten att utvecklas i rätt riktning (Karlsson 2012, 23). På en samhällsnivå kan det finnas flera olika orsaker till att en elev inte klarar av en normal skolgång, vilket kan vara på grund av olika nedskärningar skolorna fått göra. Detta i sin tur kan leda till att skolan anställer färre antal pedagoger, pedagoger med avsaknad av specifik kompetens eller att det bidrar till en ökad personalomsättning än vad skolorna önskar. För att sedan på individnivå bidra till att en elev inte får de verktyg som behövs för att nå upp till godkända betyg (Akterin 2023, 77). Utöver detta så kan det vara att eleven hämmas av sig själv, vilket i sig kan bero av elevens diagnoser, som ADHD eller autism (Karlsson 2012, 23).

Enligt Socialstyrelsens (2022, 15) senaste uppgifter så har ca 1-2 procent av Sveriges befolkning autism och 5-7 procent av alla barn har ADHD. Många av de elever som får särskilda insatser i skolan har diagnoserna ADHD eller autism. En placering i en särskild undervisningsgrupp kan vara en av de insatser som erbjuds, därför kommer vi att lite kort lyfta vad ADHD och autism är för något.

ADHD

ADHD är en förkortning på engelska, **A**ttention **D**eficit **H**yperactivity **D**isorder.

Signifikant för barn med ADHD kan vara (DSM-5 2013, 59)

- **Uppmärksamhetssvårigheter**, som till exempel koncentrationssvårigheter, att barnet snabbt glömmer saker och kan upplevas slarvig.
- **Problem med impulsivitet**, barnet kan ha väldigt svårt för att kontrollera sina känslor, svårt för att lyssna på när andra pratar och vill gärna prata rakt ut. Det kan förekomma mycket känsloutbrott som barnet själv inte kan kontrollera. Barnet kan ha svårt för att hantera ostrukturerade situationer och uppgifter som kräver mycket egna tankar och reflektioner.
- **Överaktivitet**, barnet kan ha svårt för att reglera sin energinivå efter vad barnet gör, antingen så har barnet en hög energinivå eller en låg energinivå. Lika svårt som det kan vara för barnet att varva ner, lika svårt kan det vara att få barnet ifrån en passivitet.

Vissa av barnen kan ha svårigheter med alla dessa symtom och en del har bara svårigheter med en av dem. Om barnet inte visar symptom på överaktivitet, så kallas det ADD (DSM-5 2013, 61).

Autism

Autism är en medfödd neuropsykiatrisk funktionsvariation som man har hela livet. 1-2% av befolkningen har denna diagnos där majoriteten är pojkar. Autism ser olika ut från individ till individ men det påverkar hjärnans sätt att se och uppfatta sin omvärld. Hur hjärnan tar in och bearbetar information och intryck utifrån (DSM-5 2013, 50-51).

Signifikant för barn med autism kan vara (DSM-5 2013, 50-51)

- **Svårt att socialisera sig med andra människor**, vilket påverkar barnets sociala och kommunikativa samspel till andra människor. De har svårt för de sociala koderna och att sätta sig in i andras tankesätt och uppfattningar. Detta kan leda till att det uppstår situationer under rasterna i skolan.
- **Svårt med förändringar**, ett barn med autism behöver ha fasta rutiner både i hemmet och i skolan. En elev med autism kan reagera starkt på att det till exempel är en vikarie i skolan istället för ordinarie lärare eller en liten schemaändring.
- **Svårt med otydliga instruktioner**, eller att "läsa mellan raderna". Barn med autism behöver tydliga instruktioner.
- **Svårt att ta in intryck**, som höga ljud, starka dofter eller visuella intryck.

- **Specialintressen**, det är vanligt att barn med autism kan väldigt mycket om ett eller några specifika ämnen. Det kan variera allt från rymden, datorspel till insekter och djur.

Begrepp och förklaring

SUG - Särskild undervisningsgrupp

NPF - Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

Särskild undervisningsgrupp - SUG

Skolan idag har många olika sätt att hjälpa och stötta elever med svårigheter. En av de anpassningar som finns idag är särskilda undervisningsgrupper. Enligt skolverket så har alla elever rätt till stimulans och ledning för att kunna utvecklas så mycket som möjligt och klara av sin skolgång. De elever som har svårigheter, funktionsnedsättningar eller andra hinder har rätt till anpassad undervisning, åtgärdsprogram och särskilt stöd. En särskild undervisningsgrupp innebär att en elev får möjlighet att studera i en mindre grupp tillsammans med andra elever som även de behöver särskilt stöd. I en lokal med färre elever innebär det att de får mindre intryck och bättre möjlighet till snabb hjälp. En elev behöver inte ha en diagnos för att få extra stödinsatser eller anpassningar i skolan. Det som avgör om en elev behöver stöd är om eleven riskerar att inte uppfylla de kriterier som krävs för att klara av skolan. De kriterier som behöver uppnås är betygskriterier eller tillräckligt med underlag för att kunna bedöma kunskap i de olika ämnena som eleven läser i skolan. Riskerar eleven att inte uppnå betygskriterierna så kan en stödinsats vara en särskild undervisningsgrupp (Karlsson 2012, 23-25).

Eleven kan av flera olika anledningar inte klara av undervisningen inne i ett klassrum tillsammans med sina klasskamrater. Det kan bero på några av de saker som beskrevs tidigare i texten, för mycket intryck, koncentrationssvårigheter eller behov av extra anpassningar i undervisningen som inte kan uppnås i ett klassrum. En särskild undervisningsgrupp kan bestå av en specialpedagog, eller en socialpedagog och en speciallärare. Den kan också bestå av en lärare och elevassistent. Det finns många olika typer av undervisningsgrupper där uppbyggnaden av gruppen ser ut på olika sätt (Karlsson 2012, 28-30).

Framväxten av särskild undervisningsgrupp

Sedan lång tid tillbaka så har skolan behövt anpassa, organisera och hantera elever som inte passar in i den traditionella skolformen. Elever som inte passar in i skolans normer, till exempel att sitta stilla på sina stolar, lyssna och ta in informationen som läraren ger ut. Genom historien har det funnits olika grupper för elever som inte passat in i skolans normer, där både elever med begåvningsnedsättningar och beteendeproblematik har blivit placerade i. Genom historien har dessa klasser kallats bland annat för *hjälpklasser*, *svagklasser*, *B-klasser* eller *obs-klasser*, vilket idag kallas för särskilda undervisningsgrupper (Karlsson 2012, 25-29).

Den första observationsklassen startade redan 1930 i Uppsala men det var först i undervisningsplanen år 1955 som specialundervisning fick ett lagstadgat erkännande för första gången. Specialklasserna fortsatte sin framfart men 1980 så visade en utredning att resultaten av specialklasser inte var så positivt som väntat. Istället började skolorna att arbeta för ett mer inkluderande arbetssätt inne i klassrummen som anpassas för elevernas olika behov. Den särskilda undervisningsgruppen togs upp i skollagen första gången 1997 där det beskrivs hur elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan har rätt till SUG om behovet finns. Efter 1998 så fortsätter SUG sin framfart fram till det som är dagens SUG (Karlsson 2012, 25-29).

Syfte

Syftet med detta arbete är att analysera för- och nackdelar med särskilda undervisningsgrupper från ett moraliskt, juridiskt och pedagogiskt perspektiv. Vår analys kan förhoppningsvis bidra till diskussionen kring särskilda undervisningsgrupper och inkludering.

Frågeställning

Vilka fördelar och nackdelar finns för eleven med särskilda undervisningsgrupper?

2. Perspektiv 1 Nackdelar med särskild undervisningsgrupp

Under denna rubrik kommer vi gå igenom nackdelar i hur särskilda undervisningsgrupper påverkar eleven enligt de styrdokument/riktlinjer som finns, samt från ett moraliskt och pedagogiskt perspektiv.

Styrdokument och riktlinjer

I lgr11 (Skolverket 2019), kapitel 6-12 §§ s.8 står följande:

Särskilt stöd får ges istället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Peter Haug som skrev boken *Pedagogiskt dilemma* (1998) skrev redan då om att skolan ska vara en inkluderande verksamhet och en av skolans stora uppgifter är att lösa problemen i en inkluderande miljö. Haug uttrycker även att detta borde vara en självklarhet i skolorna trots att Lgr 11 (Skolverket 2019) inte lyfter detta begrepp en enda gång så understryker Haug hur viktigt det är med inkludering och delaktighet. Som det går att läsa i lgr11 ovan "*Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör*" styrks Haugs argument om att elever ska få det särskilda stödet i den elevgrupp eleven tillhör och en inkluderand skolgång (Nilholm 2012, 34 & 37).

Salamancadeklarationen, Salamanca, Spanien, 7–10 juni 1994

En skrivelse som ofta tas upp i specialpedagogiska sammanhang är salamancadeklarationen, som förespråkar en inkluderande skolgång. År 1994 gick 96 regeringar, över 300 deltagare och 25 internationella organ ihop för att diskutera riktlinjer för en riktlinje för skolorna runt om i världen, där ledordet blev "*utbildning för alla*". Här skapades det en deklARATION med syftet att skolorna runt om i världen ska främja alla elever med en inkluderande skolmiljö oavsett om eleven är i behov av särskilt stöd (Salamancadeklarationen 2/2006, 43). Denna deklARATION menar att det är skolans och lärarnas ansvar att undervisa så att alla elever, oavsett behov, kan ta del av utbildningen. En inkluderande skola som ska tillgodose elevers olika behov och anpassa efter elevernas olika inlärningstempon utan att försumma kvalite eller skolverkets kursplan. Denna deklARATION är inget som är juridiskt bindande för länderna utan endast en riktlinje som de deltagande länderna kan luta sig mot (Persson & Persson 2012, 23).

Moraliskt perspektiv

OBS-klasser, särklasser och specialklasser. Förr var detta benämningen på de klasser man satte de elever som inte fungerade i den ordinarie klassen, med en ordinarie skolgång. Stökiga elever som man ansåg vara ett problem. Idag kallar vi dessa klasser för särskilda undervisningsgrupper. Eleven tas då från sitt sammanhang, klassen och blir placerad i en mindre grupp med elever med liknande problematik (Karlsson 2008, 23-25). Inte sällan i en

byggnad en bit bort från den ordinarie skolbyggnaden, och tappar därmed både en stor del av den sociala sammanhållningen till klassen samt den information som elever tar vid av under en skoldag (Karlsson 2008, 43-46). Genom att peka ut specifika elever med åtgärdsprogram och förflyttning till SUG så kan detta bidra till en stigmatiserande effekt hos den specifika eleven (Nilholm 2012, 71).

Teorin om stigmatiseringseffekten är den amerikanske sociologen Erving Goffmans teori om hur personer som inte följer samhällets normer påverkas som individ. Individen som inte följer samhällets normer pekas ut av samhället, vilket kan leda till negativa konsekvenser för individen. Till exempel att individen får sämre vård, skolgång eller kan bli särbehandlad i arbetslivet, så som att bli nekad en arbetsintervju. Ett normbrytande beteende kan vara en man som klär sig i kvinnokläder (Nilholm 2012, 71).

I skolan är normen att eleverna ska sitta stilla på sina stolar i ett gemensamt klassrum med sina klasskompisar och lyssna på det lärarna lär ut. Elever som blir satta i SUG hamnar i ett normbrytande fack och kan därmed uppstå stigma kring dennes handlingar och beteende.

I skolans värld så är det som norm att verkställa ett åtgärdsprogram genom att flytta eleven till SUG istället för att lösa problemet kollektivt. Trots att detta påverkar eleven som individ genom stigmatisering än om man löser problemet kollektivt. Då åtgärdsprogrammen riktas åt en specifik elev så uppstår det en stigmatiserande effekt (Nilholm 2012, 71).

Nilholm (2006, 40) har tagit fram argument för en inkluderande skolgång:

- *Att placera elever i SUG kategorisering av barn vilket är dåligt*
- *Att placera elever i SUG kränker barns rätt till gemenskapen i klassrummen*
- *Elever som placeras i SUG skiljer sig inte från andra elever*
- *Det finns risk att det ställs lägre krav på elever som placeras i SUG*
- *Miljöerna på SUG är ineffektiva och det finns risk att skolverkets kursplan inte uppfylls på ett korrekt sätt*
- *De flesta elever som placeras i SUG återvänder aldrig till en normal skolgång*
- *Barn lär sig i klassrummen att interagera med andra barn i en inkluderande miljö i klassrummen vilket också speglar hur samhället ser ut utanför skolan*
- *Lärare i klassrum har kompetens i att undervisa elever oavsett individuella stödåtgärder*
- *Det finns ingen som har kunnat bevisa att exkludering av elever ger bättre resultat än inkluderande åtgärder*
- *Elever exkluderas från sina klasser på ett icke-korrekt genomförande*
- *Attityderna mot inkludering behöver förändras i grunden*

Pedagogisk forskning

Att placera elever i SUG med lärare som inte är kopplade till den ordinarie skolgången innebär en risk med att skollagens tydliga målplan suddas ut och eleven inte når upp till betyget Godkänt. Risken finns på grund av att de speciallärare/pedagoger som arbetar direkt med eleven saknar specifika ämneskunskaper i till exempel matte/no. Vilket leder till att eleven som är placerad i SUG missar den kunskap som de ordinarie ämneslärare har spetskunskap kring (Nilholm 2012, 108).

I Persson & Persson (2012) tar de upp två olika studier där den första är att en skola i Danmark har gjort ett projekt med stöd från det danska Undervisningsministeriet. Där inrättade man klasser med syftet att inkludera alla eleverna med hjälp av forskargruppen "Nationalt Videncenter for Inskultion og Eskultion" (NVIE) (Persson & Persson 2012, 35-37).

Projektet som kommit att kallas Magleblikundersökningen genomfördes genom iakttagelser och intervjuer där både elever, lärare och föräldrar närvarade. I klassrummen var alla elever inkluderade, även de med särskilt behov och stöd. I klassrummen undervisade både lärare med specifik ämneskompetens samt specialpedagogisk kompetens. Detta gav mycket bra resultat i hur fokuset på kunskap i skolämnen inte behöver åsidosätta det sociala samspelet och fostran i integrationen med andra människor. Att lära ut de teoretiska ämnena i klassrummen till eleverna behöver inte utesluta att eleverna inte ska lära sig det sociala samspelet. Genom detta projekt som visar på att det går att samspela teoretiskt lärande i kombination med det sociala lärandet. Eleverna lär sig på detta vis att människor fungerar olika, vilket dessutom speglar samhället utanför skolans värld (Persson & Persson 2012, 35-37).

Den andra undersökningen Persson & Persson nämner är PRIMA-studien som genomfördes av forskare från Universiteit van Amsterdam om relationen mellan inkluderande undervisning och studieresultat. I denna studie satte man elever som inte har behov av särskilt stöd i samma undervisningsgrupp som elever med behov. I denna undersökning delade man in de 27000 deltagarna i tre grupper. En klass där ingen var i behov av särskilt stöd, en klass där mindre än 10% var i behov av särskilt stöd och en tredje grupp där fler än 10% var i behov av särskilt stöd (Persson & Persson 2012, 37-38). I denna studie visade det inga negativa konsekvenser med en inkluderande skolmiljö. Tvärtom så visade det sig att eleverna som gick i klassen där fler än 10% med särskilda behov fick med sig ett bättre självförtroende (Persson & Persson 2012, 38).

3. Perspektiv 2 Fördelar med särskild undervisningsgrupp

I det här perspektivet kommer vi att lyfta fram fördelarna med att ha en särskild undervisningsgrupp som en stödinsats för elever med särskilda behov. Hur särskilda undervisningsgrupper påverkar eleven enligt de styrdokument/riktlinjer som finns, samt från ett moraliskt och pedagogiskt perspektiv.

Styrdokument och riktlinjer

Här kommer vi lyfta fram vad läroplanen säger kring särskild undervisningsgrupp.

I lgr11, 3 kapitel 11§, står det följande:

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 9 § (om särskilt stöd/CN) för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den eleven normalt hör till.

Det är inte alls ovanligt att specialpedagoger och speciallärare arbetar enskilt med elever, men i lagstiftningen så framgår det inte vad det är för skäl som krävs för att få det stödet (Nilholm 2012, 25). Denna paragrafen i läroplanen gör det möjligt för skolor att erbjuda särskilda undervisningsgrupper i skolan. Enligt Claes Nilholm är det uppenbart att lagstiftarna och skolverket tycker att det är betydelsefullt för skolorna att kunna erbjuda särskilda undervisningsgrupper för elever med särskilda behov och stöd.

Moraliskt perspektiv

I boken *Barn och elever i svårigheter* som Nilholm skrev 2012 utgår Nilholm från det intersektionella perspektivet. Det vill säga hur olika faktorer såsom kön, sexualitet, social klass och etnicitet påverkar individens position i samhället (Akterin 2023, 68), kan skolan som den ser ut idag ses som en positiv särbehandling. Han menar att eleverna behandlas olika, men syftet med resurserna är att eleverna ska få möjligheter att nå målen. Skolan idag vill sträva efter en "skola för alla", en skolmiljö där alla elever är inkluderade. Att alla elever tillsammans med sina klasskompisar i ett klassrum ska klara de gemensamma målen, att klara skolan med godkända betyg. Men vad krävs från skolans håll för att klara av att upprätthålla den inkluderande miljön? (Nilholm 2012, 49).

Nilholm (2006, 44) har i sin rapport *Inkludering av elever i "behov av särskilt stöd"*, tagit fram en lista på faktorer på vad som krävs av en skola för att inkludera elever med särskilt stöd i sitt klassrum.

- *ledarskap med en klar vision*
- *engagemang från föräldrar och elever*
- *lärares attityder*
- *kompetensutveckling*
- *flexibelt stöd*
- *övergripande policy*
- *samarbete i undervisningen*
- *goda ekonomiska möjligheter*

Det krävs till synes rätt mycket från skolans håll för att klara av att upprätthålla en inkluderande miljö i ett klassrum för ett barn i behov av särskilt stöd. Om en skola inte lyckas uppnå allt som krävs för att nå detta, kan det istället bli en exkluderande miljö för eleven. Claes Nilholm ställde även frågeställningen “Gynnas elever i behov av särskilt stöd av att befinna sig i “inkluderande miljöer”?” i samma rapport. Där togs det fram en lista med argument för inkludering och emot inkludering. I perspektiv 1 lyfte vi fram argumenten för inkludering och nu kommer vi lyfta fram argumenten emot inkludering. För att tydliggöra varför elever kan gynnas av SUG (Nilholm 2006, 44).

Nilholms argument emot inkludering (Nilholm 2006, 40):

- *kategorisering är nödvändigt för att resurserna går till de barn som behöver stöd, det är inte heller speciellt skadligt*
- *genom speciella åtgärder under skoltiden kan barn förberedas för att bli mer delaktiga om vuxna*
- *diagnoser eller liknande speglar signifikanta och viktiga skillnader*
- *speciallärare ställer adekvata krav på barnen*
- *det handlar inte om “utvattning” utan om en anpassning till elevgruppen*
- *barn kommer tillbaka när de är mogna för det*
- *inkluderande barn har ofta en dålig social situation, i speciellt anpassade miljöer får de mer uppmärksamhet, kamrater och trygghet*
- *speciallärare har specifika kompetenser för att undervisa barn med olika typer av problem*
- *man har inte tydligt visat att inkluderande miljöer är bättre*
- *det krävs förstås väl genomförda utredningar och liknande så att var och en hamnar på rätt plats*
- *även om barn inkluderas under förskole - och tidiga skolår; så håller inte denna lösning i längden, då både studiekraven och de sociala kraven ökar*

Listan är framtagen innan begreppet "inkludering" fick sitt genombrott. Det betyder dock inte att det finns mycket att hämta från tidigare studier och forskning kring vad som faktiskt kan vara skadligt för eleven, när eleven befinner sig i vad som ska vara en inkluderande miljö, men som istället blir exkluderande (Nilholm 2006, 40).

En skola i Göteborg, som står för enheten för utbildning med särskilt stöd, är en grundskola årskurs 1-9 som erbjuder omfattande särskilt stöd till elever i behov. För att få gå på skolan så krävs det en utredning och därefter blir man placerad i vad de kallar för SUG, en särskild undervisningsgrupp. Skolan har anpassade studielokaler, individuellt planerad undervisning och hög personaltäthet. All personal har specialkompetens och samarbetar tätt tillsammans med både föräldrar och i arbetslagen kring varje elev. Deras förhållningssätt och grundläggande tankesätt kring barnen är att "alla barn gör rätt om de kan" (Göteborgs stad 2024). Även om inte alla kommuner kan ta fram en egen skolform till alla elever som är i behov av särskilt stöd, som Göteborg gjort, så finns det mycket inspiration för skolor att hämta till sina särskilda undervisningsgrupper. Eftersom syftet med SUG är att den ska ge rätt stöd till eleverna med rätt kunskap och syfte. Detta projekt visar hur viktigt det är med individanpassad skolgång. Då både lokaler och den pedagogiska undervisningen anpassas efter varje elevs behov och det visar hur vissa elever mår bra av undervisning i mindre grupper (Nilholm 2006, 44).

Pedagogisk forskning

Vad säger undersökningar och forskning kring särskilda undervisningsgrupper?

Anette Bolin, som är socionom och professor i socialt arbete, har forskat kring SUG. Hon lägger en stor vikt vid att de elever som blir placerade i särskilda undervisningsgrupper ska få ett organiserat och återkommande samarbete tillsammans med övriga elever och lärare på skolan (Bolin 2011, 139). Det är viktigt att eleverna fortsätter att utveckla sina sociala färdigheter, får hjälp med konflikthantering och sina förmåga att hantera motgångar. Att elever inte riskerar att förlora sin självkontroll och sin värdighet. Stödet från en SUG ska ge eleverna bättre förutsättningar, verktyg för att skapa en bättre självkänsla och ett bättre självförtroende i sitt skolarbete (Bolin 2011, 145). Genom att eleverna får bygga upp en fungerande skolidentitet kan eleverna ges möjligheten att fullfölja sin skolgång, i sitt klassrum tillsammans med sina klasskompisar igen Bolin (2011, 67). Relationerna mellan elever och pedagoger i en SUG är viktigt för att kunna uppnå bra studieresultat, menar Bolin (2011, 68). Eleverna behöver få tillitsfulla och starka relationer till sina pedagoger för att

kunna visa sig sårbara eller trygga nog för en utveckling. Bolin (2011, 94) menar dock att det är lika viktigt med trygga och genomtänkta anpassningar i miljön. Det kan vara auditiva dämpningar, olika sittplatser, möjlighet till att ligga eller stå. Lättillgängligt till stödmaterial och arbetsmaterial. Detta menar Bolin (2011, 94) är viktigt i alla lärmiljöer, men att det är extra sårbart i en SUG.

4. Diskussion

I denna delen kommer vi att lyfta fram våra egna tankar och slutsatser kring vad vi kommit fram till efter att ha gått igenom de negativa och positiva aspekterna med SUG.

Att placera elever i SUG utifrån det moraliska perspektivet har både sina för- och nackdelar. Klassrummet ska spegla samhället och klasskompisar ska ha förståelse för att alla är olika för att bli bra samhällsmedborgare. Att exkludera människor som är olika kan leda till segregation. Att som elev bli tagen ur ett sammanhang, ifrån sina klasskamrater till SUG, som ofta kan ligga i en annan byggnad, kan skada eleven och leda till ett utanförskap. Det blir också tydligt att eleven skiljer sig från andra, vilket kan leda till stigmatisering.

Elever som påverkas av stigmatisering genom SUG kan känna sig utpekade på ett negativt sätt. Eleven kan av stigmatiseringen känna att de inte passar in i sin ordinarie undervisningsgrupp, samtidigt som de blir påverkade av att inte hänga med varken i det sociala samspelet som ständigt pågår i skolan eller kunskapsmässigt. Då det inte alltid finns ämneslärare i SUG, så finns risken att kunskapen, som lärs ut i det ordinarie klassrummet av den ordinarie ämnesläraren, inte förs fram till eleven som är placerad i SUG. Detta gör att eleven riskerar att inte få betyget Godkänt vilket leder till ännu mer stigmatisering och utpekande för den individuella eleven.

Dessutom om man kollar på forskningarna som framgått i det första perspektivet där det tydligt visar flera positiva effekter med den inkluderande skolgången. Man ser många positiva resultat i att låta eleven gå kvar i ordinarie klassrum, om skolans personal jobbar åt samma håll och samarbetar mellan de olika professionerna som exempelvis rektor, lärare, speciallärare och elevassistent.

Med tanke på att det står i *lgr11(Skolverket 2019), kapitel 6-12 §§ s.8*, att elever har rätt till sin undervisning i ordinarie klass, så förstärks även grundtanken genom salamancadeklarationen och Peters Haugs teorier. Som förespråkar att elever faktiskt gynnas av att socialisera sig och interagera med andra elever. Teorierna som grundar sig i att utgångsläget ska vara att undervisning ska ske i ett inkluderande klassrum. Däremot så menar både Peter Haug och skrivelser i *lgr11, 3 kapitel 11§*, att elever har rätt till SUG vid behov. Detta tar däremot inte ifrån att utgången alltid ska vara ett inkluderande klassrum. Som både Bolin och Nilholm menar så finns det även mycket fördelar med SUG, där man kan anpassa mer för elever med autism eller ADHD-diagnoser. Där finns det fler möjligheter att individanpassa i form av auditiva lösningar. Då elever med autism - vilket är en betydande del av Sveriges barn, har svårare att ta in de alla intryck som kommer med att sitta i ett klassrum. SUG kan vara en god lösning för de elever som mår bra av att vara i ett sammanhang med färre intryck. För att sedan med en god åtgärdsplan successivt komma tillbaka i den ordinarie klassen.

Även elever som har svårt med den sociala integrationen i klassrummet kan gynnas av att placeras i SUG. I dessa fall är det viktigt att det är en SUG som är välfungerande och har bra pedagoger med rätt kompetens. Så vilka åtgärder kan skolan ge elever som är i behov av SUG? Det förblir komplext. En elev med ADHD kan gynnas av att få ett anpassat schema med kortare lektioner med fler rörelsepåuser då de har svårare att koncentrera sig en längre tid kombinerat med stillasittande. Elever med autism kan tvärt emot en elev med ADHD ha svårt att komma ur koncentrationen och behöva hjälp med att avsluta arbeten och ta pauser samt att de ofta mår bäst i mindre grupper. Det är otroligt individbaserat och det finns inte en åtgärd som funkar för alla.

Precis som alla de positiva resultaten med att arbeta med inkludering så finns det även baksidor med det. För en elev som har svårt att hänga med lärarens instruktioner och alltid behöver fråga en eller två extra gånger jämförelse med klasskompisarna eller en elev som vill stänga ute ljud och behöver sitta med hörselkåpor. Detta i sig blir utpekande för eleven och kan bidra till en exkludering i inkluderingen och på så sätt påverka eleven negativt.

Om vi kollar på alla de studierna som är presenterade i perspektiven så finns det både stora fördelar med SUG men även stora nackdelar. Fördelarna i sig är att eleven får en individanpassad skolgång för att få så bra skolgång som möjligt. I en väl fungerande SUG så

får eleverna ett individanpassat schema för sina speciella behov, av de specialpedagoger och personal som har rätt kompetent för att kunna möta elever med särskilda behov. Fördelarna finns även i att eleverna i SUG skapar relationer med både eleverna i SUG samt en nära relation med pedagogerna. Precis som att SUG kan förändra livet för en elev till det positiva så kan det bli lika negativt för en annan elev. Vad vi kan se i studierna är det otroligt olika hur elever upplever SUG beroende på skolan, dess personal samt hur eleven är som person. Det krävs att det är bra kompetens i personalen som individanpassar studierna utan att skolverkets målplan suddas ut. Följs inte detta så så kan de negativa konsekvenserna vara så pass stora att eleven inte klarar av att nå upp till godkända betyg.

Så i frågan om SUG är bra eller dåligt så finns det inte ett tydligt svar eftersom det är många faktorer som spelar in. Det huvudsakliga vi kommit fram till är att det som är viktigt i SUG är minst lika viktigt i elevens ordinarie klassrum. Elever ska oavsett SUG eller inte, ha en nära relation till sina pedagoger. Elever ska ha en tydlig och strukturerad klassrumsmiljö, lättillgängligt material och en bra auditiv miljö. Att eleverna i SUG ska ha personal med rätt kompetens är en viktig del, precis som det är i det ordinarie klassrummet. Det är inte bara elever med "särskilda behov", diagnoser eller sociala svårigheter, som mår bra av en välplanerad och strukturerad skoldag.

Den viktigaste aspekten i vad vi kommit fram till är dock att elever som blir placerade i SUG bör bli det av ett tydligt syfte. Det ska finnas en tydlig åtgärdsplan och ett tydligt mål. Ett tydligt samarbete mellan skolan och hemmet är viktigt, både i SUG och i ordinarie klassrum. SUG får aldrig bli ett utrymme där man "förvarar" stökiga elever, istället ska det vara ett utrymme där elever i sin takt får möjlighet att växa och ta med sig färdigheter in i sina framtida studier.

Referenslista

Akterin, Alexander (2023). *Socialt arbete i samhället: samhällsvetenskap och juridik för arbete med människor*. Helsingborg: Komlitt

Antonovsky, Aaron (2005). *Hälsans mysterium*. 2. utg. Stockholm: Natur och kultur

Bolin, A. (2011). *Shifting subordination: C-located interprofessional collaboration between teachers and social workers*. (Gothenburg Studies in Educational Sciences, 2011:2)
[Doktorsavhandling]. Göteborgs universitet

Diagnostic and statistical manual of mental disorders [Elektronisk resurs] DSM-5. 5th ed. (2013). Arlington, VA: American Psychiatric Association

Karlsson, Yvonne (2012). *Elever i särskild undervisningsgrupp: en studie med barnens perspektiv i fokus*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Nilholm, Claes (2006). *Inkludering av elever "i behov av särskilt stöd" [Elektronisk resurs] vad betyder det och vad vet vi?.* Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

Nilholm, Claes (2012). *Barn och elever i svårigheter: en pedagogisk utmaning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011). Stockholm: Fritzes

Persson, Bengt & Persson, Elisabeth (2012). *Inkludering och målpuppfyllelse: att nå framgång med alla elever*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Skolverket (2019). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019. <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>

UNESCO. (2001). Salamancadeklarationen och Salamanca +10. Stockholm: Svenska Uneskorådet

Länkar

Göteborgs stad

<https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/enheter-for-undervisning-med-sarskilt-stod/var-verksamhet/efus-utby> (Hämtad 2024-01-15)